

неможлива [3].

Вважаємо, що необхідно подальше удосконалення нормативної бази з можливістю розширення учасників таких відносин, відповідно це потребує формування організаційних засад служби трансплантації та вдосконалення матеріально-технічної бази та медикаментозного забезпечення; шляхом залучення фахівців із-за кордону. Необхідно формування відповідних реєстрів, які зазначені у Законі «Про трансплантацію...», передбачити належний захист усіх учасників відносин щодо трансплантації та сприяти розвитку як посмертного донорства шляхом зміни концепції незгоди на концепцію згоди так і формувати правові, ментальні підстави у суспільстві для запровадження живого донорства нирок, які є найменш травматичним видом донорством для донора.

Література

1. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 р. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 28. Ст. 232.

2. Спасибо-Фатєєва І.В. Види об'єктів цивільних прав. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8269/Chasopys%2013-18.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3. Трансплантація в Україні: бути чи не бути? Медичні та юридичні аспекти. Український медичний часопис. URL: <https://www.umj.com.ua/article/133529/transplantatsiya-v-ukrayini-buti-chi-ne-buti-medichni-ta-yuridichni-aspekti>

УДК 347.62(043.2)

Манойло Н.Г., нотаріус,
м. Київ, Україна

УКЛАДАННЯ ТА НОТАРІАЛЬНЕ ПОСВІДЧЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

Останні роки в Україні стає все більше прихильників серед подружжя або наречених з бажанням укласти шлюбний договір. І це зрозуміло, тому що шлюбний договір за своєю правовою природою є досить диспозитивним договором, за яким можна встановити умови спільного подружнього життя, що стосуються в більшості випадків майнових відносин як за час шлюбу, так і з моменту розірвання шлюбних відносин. Так, шлюбним договором є домовленість наречених або подружжя щодо встановлення майнових прав та обов'язків подружжя, пов'язаних з укладанням шлюбу, його існуванням та припиненням. Статтею 92 Сімейного кодексу України (далі – СК України) закріплено право на укладання шлюбного договору: «1. Шлюбний договір може бути укладено

особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. 2. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом». Зазначеною статтею визначено суб'єктний склад шлюбного договору. Так, його сторонами можуть бути:

- а) особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречені);
- б) подружжя (дружина та чоловік).

В цьому питанні в СК України закріплено новий підхід до цього питання. Згідно зі ст. 27-1 Кодексу про шлюб та сім'ю України 1969 року (далі — КпШС України) шлюбний контракт могли укласти лише особи, які бажали зареєструвати шлюб, тому шлюбний договір мав, по суті, виключно характер договору дошлюбного. Надання права укласти шлюбний договір особам, які вже перебувають у шлюбі (подружжю), стало необхідним кроком. Більш чітко новий СК України визначає і категорію осіб, які вирішили зареєструвати шлюб. Якщо раніше КпШС України містив формулу — «особи, які беруть шлюб» (ч. 1 ст. 27-1), то в СК України сказано більш конкретно — «особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям» (ч. 1 ст. 92 СК України).

За новим законодавством при укладанні шлюбного договору нареченими необхідно надати нотаріусу доказ того, що такі особи подали заяву про реєстрацію шлюбу до органу РАЦС (ст. 28 СК України). Якщо сторонами шлюбного договору є особи, які перебувають у шлюбі (подружжя), то вони повинні надати нотаріусові свідоцтво про реєстрацію шлюбу. Сторонами шлюбного договору можуть бути не лише повнолітні, а й неповнолітні особи (віком від 14 до 18 років). Порядок укладання шлюбного договору такими особами залежить від обсягу їхньої дієздатності. У передбачених законом випадках особа, навіть будучи неповнолітньою, може набути повний обсяг дієздатності.

Виходячи з норм чинного законодавства, крім повнолітніх осіб повну дієздатність мають:

- а) особи, що зареєстрували до повноліття шлюб (ч. 2 ст. 34 Цивільного кодексу України; далі — ЦК України);
- б) емансиповані особи, тобто особи, які набули дієздатності в повному обсязі до досягнення повноліття в спеціальному порядку, передбаченому законом (ст. 35 ЦК України).

Шлюбний договір, як і всі інші правочини, повністю дієздатні неповнолітні особи укладають самостійно (ч. 2 ст. 203 ЦК). Передбачається, що такі особи здатні самостійно визначити свої майнові інтереси та зважити всі «за» та «проти» укладання шлюбного договору. Якщо особа взяла шлюб до досягнення повноліття, вона після реєстрації шлюбу вправі укласти шлюбний договір самостійно, тому що реєстрація шлюбу є підставою для набуття особою повної дієздатності. Укладання шлюбного договору неповнолітніми особами, які не мають повного обсягу

дієздатності, відбувається в іншому порядку. Відповідно до ч. 2 ст. 92 СК України такі особи укладають шлюбний договір лише з письмової згоди їхніх батьків (піклувальника). Справжність підпису батьків (піклувальника) на заяві про їхню згоду на здійснення правочину від імені неповнолітніх у віці від 14 до 18 років повинна бути засвідчена нотаріально (п. 3.6 глави 1 частини II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5). Шлюбний договір, на відміну від більшості інших правочинів майнового характеру, нерозривно пов'язаний з особою його учасника. На думку професора І. В. Жилінкової, як наслідок, він не може бути укладений за участю законного представника або за дорученням. З цих міркувань відносно шлюбного договору не допускається також заміна сторони в договорі (уступлення вимоги або переведення боргу). Дружина або чоловік не можуть передати свої права й обов'язки за договором третім особам. Чинне законодавство України не називає суб'єктами шлюбного договору осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах (жінку та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі). Такий підхід є послідовним, тому що шлюбний договір нерозривно пов'язаний з реєстрацією шлюбу. Відсутність шлюбу або наміру сторін на його укладання виключає можливість укладання ними шлюбного договору. Проте це не є перешкодою для укладання такими особами інших видів майнових договорів. До поіменованих договорів осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, належать: договір про визначення правового режиму майна (ст. 74 СК України); договір про припинення права на утримання (ст. 89, ч. 3 ст. 91 СК України).

Пунктом 2 глави 5 частини II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, (далі — Порядок) передбачено посвідчення нотаріусом між громадянами шлюбного договору. При цьому в ст. 94 СК України встановлена обов'язкова нотаріальна форма шлюбного договору: «Шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується». Отже, особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя мають право за власним бажанням укласти договір щодо вирішення питань життя сім'ї (шлюбний договір), яким регулюються майнові відносини між подружжям, у тому числі визначаються їхні майнові права та обов'язки як батьків. При цьому шлюбний договір повинен бути нотаріально посвідчений. За чинним в Україні сімейним законодавством шлюбний вік для жінки встановлено у сімнадцять, а для чоловіків — у вісімнадцять років — ст. 22 СК України. У разі зниження шлюбного віку до реєстрації шлюбу відповідно до чинного законодавства шлюбний договір укладається неповнолітніми за

письмовою згодою їх батьків або піклувальника, справжність підпису яких засвідчується нотаріусом з дотриманням вимог п. 2.7 Глави 5 частини II Порядку. Однак шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. Крім цього, шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені СК України, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище. За шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації — ст. 93 СК України.

Література

1. Гулевська Г. Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання нотаріальною діяльністю та пріоритети запозичення в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2003. № 7. С. 57–61.
2. Фурса С.Я., Фурса С.І. Нотаріат в Україні. Київ, 2001. 478 с.
3. Радзівєвська Л.К., Пасічник С.Г. Нотаріат в Україні. Київ, 2001. 528 с.

УДК 347.124:332.025.28(043.2)

Москалюк Н., к.ю.н., доцент,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

ПРИХОВАНА НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ АВТОРСЬКИМИ ТА СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ: ЗАКОНОДАВЧЕ БЕЗГЛУЗДЯ ЧИ НОВА ЕПОХА НАБУТТЯ ПРАВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ?

Побудову жодного демократичного суспільства неможливо уявити без належного ставлення до права власності. При чому повага до власності повинна бути незалежно від того, до яких форм вона відноситься. Яким же великим було наше здивування, коли, аналізуючи Закон України «Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 року, ми помітили у ньому прояви прихованої націоналізації. Звісно, жодною нормою термін «націоналізація» не згадується, проте умови переходу належних на праві приватної власності коштів у державну власність він містить. Переслідуючи блага мету, законодавець, на нашу думку, нівелює право приватної власності правовласників і вносить досі не існуючі правові механізми.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» [1] містив норми щодо колективного управління майновими правами, які були викладені у 5 статтях і не здатні були в повній мірі здійснювати правове